

DISCURS INAUGURACIÓ DEL CURS ACADÈMIC 2011-12

pronunciat pel rector **Francesc Xavier Grau**

Sala d'actes del Campus Catalunya de la URV

29 de setembre de 2011

- Il·lm. Alcalde de Tarragona,
- Sr. Secretari d'Universitats i Recerca de la Generalitat de Catalunya,
- Sr. President del Consell Social,
- Sr. Secretari General de la Universitat,
- Sr. Antoni Brufau,
- Rector Lluís Arola,
- Distingides autoritats,
- Representants de les universitats catalanes,
- Benvolguts companys i companyes de la URV,
- Senyores i senyors,

Abans de cloure l'acte i declarar inaugurat el curs acadèmic 2011-2012, els vull adreçar unes paraules per fer una reflexió al voltant dels principals reptes i prioritats d'aquest curs acadèmic que de manera simbòlica comença avui.

Avui és un dia de reconeixement als membres de la comunitat universitària que s'han distingit per la seva feina i dedicació a la institució, als quals reitero la felicitació. També vull aprofitar aquests moments, però, per expressar un sentit record pels membres de la nostra comunitat que ens han deixat: les estudiants de la Facultat d'Economia i Empresa Estela Calduch i Cristina Monclús, la tècnica de la Facultat de Química Dra. Arantxa Orejón i els estudiants de la Facultat de Lletres Josep Condom i Hèctor Huguet.

Aquest és el sisè acte d'inauguració de curs que tinc l'honor de presidir. El sentit i l'organització de l'acte essencialment han estat sempre els mateixos, amb alguna variació circumstancial, com ara la d'enguany, que ens trobem en aquesta magnífica sala d'actes del campus Catalunya perquè els assistents tinguin més comoditat. La

situació és la mateixa, però cada any —i aquest no n'és l'excepció— les circumstàncies ens han aportat algun tret característic. Enguany, aquest és tan marcat que es fa impossible l'anàlisi dels resultats passats de la universitat, dels seus reptes de futur i de les principals línies immediates d'actuació, sense fer referència sobretot a la situació econòmica, la del país, la del sistema universitari públic i, en particular, la de la nostra Universitat, però també, de manera més àmplia, al marc de crisi política i social que l'envolta.

La presentació de la *Memòria del curs 2010-11* per part del secretari general fa innecessari que m'estengui en un repàs de la feina feta i dels resultats obtinguts i, atesa la complexitat del marc socioeconòmic en el qual s'ha de desenvolupar, em vull centrar tot just en els reptes que ens planteja aquest nou curs 2011-2012. Abans, però, i per entendre millor l'escenari que tenim al davant, crec convenient fer un breu repàs de com progressivament s'ha definit durant el darrer any aquest marc que avui tant ens condiciona.

Em remunto al tancament de l'any 2009, amb un deute acumulat de la Generalitat cap a les universitats xifrat en uns 60 M€ per la no-aportació dels fons previstos en l'Acord de govern de millora del finançament. Durant el 2010 el sistema universitari va negociar aquesta quantia i la corresponent al mateix 2010 amb el Govern de la Generalitat, que finalment es va traduir en una aportació addicional de 42 M€, 90 M€ menys dels previstos, la qual cosa feia elevar el desajustament respecte als compromisos a un total acumulat, a finals de 2010, de més de 150 M€. D'altra banda, al mes de maig de 2010, derivat de la situació d'alt endeutament privat d'Espanya i davant les advertències expressades pels organismes econòmics internacionals, i especialment per part de la Unió Europea, d'augment molt accelerat del dèficit públic espanyol, el Govern de l'Estat acordava un seguit de mesures de caràcter urgent, entre les quals va figurar la reducció d'un 5% de mitjana dels salaris de tot el personal de les

administracions públiques, amb efectes immediats per al mes de juny de 2010, així com la no-actualització dels salaris en funció de l'increment del cost de la vida per a l'any 2011. Després de les eleccions al Parlament de Catalunya, el nou govern ha hagut de realitzar un ajust pressupostari sense precedents, amb una reducció que afecta el conjunt dels serveis públics finançats per la Generalitat. Pel que fa a les universitats, el Govern ha plantejat una retallada en les transferències del 2011 d'aproximadament el 16% sobre la quantitat realment transferida el 2010; una magnitud que porta el finançament de la universitat catalana als nivells de l'any 2006.

En paral·lel a aquest procés i pràcticament coincident en el temps, ha transcendit, primer a través de mitjans de comunicació i finalment de forma institucionalitzada, un debat sobre el model de governança universitària que les mateixes universitats vam engegar fa quatre anys, esperonades pels processos de reforma que, a l'ombra dels de construcció de l'EEES i l'ERA, s'estaven produint arreu d'Europa i que ens va dur a la publicació del *Llibre blanc de la universitat de Catalunya*, el 2008. Aquest mateix mes de setembre, simptomàticament, s'han constituït sengles comissions per a l'estudi de la governança de les universitats, impulsades independentment pels governs espanyol i català. Perquè estic convençut de l'oportunitat i naturalment rellevància de la discussió i perquè, en qualsevol cas, tindrà incidència en la tasca que tenim al davant enguany, un any més m'hi voldré referir, encara que si m'ho permeten, ho faré més endavant.

Pel que fa a la Universitat Rovira i Virgili, per poder fer front amb solidesa a la reducció pressupostària que efectivament s'ha concretat per enguany, s'ha engegat un Pla d'actuacions que preveu tres grans blocs: en primer lloc, l'increment d'ingressos d'acord amb les pròpies previsions del Govern, que té la competència d'establir les taxes universitàries; en segon lloc, la reducció de despeses, algunes

d'estructurals per polítiques d'estalvi, sobretot en subministraments, i d'altres de conjunturals, que podrien recuperar el seu nivell original quan millori la situació econòmica, i en tercer lloc, la reducció de despeses de capítol 1 (personal), que en una primera fase —2011 i 2012— no caldrà activar, més enllà d'ajustaments menors, gràcies al fet que la URV disposa d'un programa pluriennal de finançament que la cultura de previsió i la seva situació sanejada han permès d'establir entre els exercicis 2009 i 2010. I vull remarcar que aquesta cultura de rigor pressupostari no ens ha impedit, ans al contrari, desenvolupar-nos com a universitat moderna i innovadora, en la generació i transmissió de coneixement i també en les pròpies polítiques i organització.

En aquest punt vull, sincerament, enviar un triple missatge: de reconeixement, de felicitació i també de tranquil·litat a tota la nostra comunitat universitària. D'una banda, per l'extensió i qualitat de la feina duta a terme, com reflecteix la *Memòria*, en unes circumstàncies econòmiques que ja al darrer any no van ser positives; de l'altra, per la mostra de rigor, responsabilitat i implicació que ha significat l'aprovació d'aquest Pla d'actuació que l'excepcionalitat de la situació ens ha dut a proposar i aprovar i, finalment, perquè la combinació de les dues anteriors, junt amb la política sostinguda de rigor pressupostari, ens permeten afirmar que malgrat la duresa de la situació i les incerteses que l'envolten, la Universitat Rovira i Virgili es troba en condicions de garantir el desenvolupament normal de totes les missions i l'acompliment de tots els seus compromisos.

Les mesures que conté el Pla han hagut de tenir efecte immediat, perquè la reducció pressupostària també el té, i han abastat reducció de despesa corrent i, ben evident aquest estiu, reducció de despeses en subministraments i en funcionament d'edificis, amb el tancament també sense precedents de la Universitat durant tres setmanes

d'agost; una acció que ha provocat força incomoditats en estudiants i investigadors. Tanmateix, aquestes incomoditats en conjunt, les del tancament i altres limitacions, han estat suportades amb una comprensió i solidaritat que agraeixo, i en una primera estimació han representat ja un estalvi equivalent a la retribució anual de 30 becaris d'investigació.

La situació econòmica condiona decididament, doncs, l'actuació de la Universitat per a aquest curs. Les diferents mesures adoptades han d'acabar de tenir efecte i permetre'ns, juntament amb els recursos compromesos pluriennalment a programes concrets, com el de foment a la recerca, completar també l'exercici 2012 sense dèficit, i amb aquest propòsit enfoquem aquest curs. Però si les circumstàncies es mantenen més enllà, o empitjoren, i el global de transferències corrents no tendeix a recuperar els nivells anteriors a la reducció, ens trobarem amb les mateixes dificultats econòmiques que avui ja hi comença a haver en bona part del sistema universitari català, i pel qual i per les quals estem tan preocupats.

Malgrat les dificultats econòmiques que hem d'afrontar i de manera paral·lela, l'activitat docent, investigadora i de tercera missió de la URV no fa sinó créixer. I el curs 2011-2012 serà també així. No puc, en aquest moment, tenir cap pretensió d'exhaustivitat, però sí que vull aprofitar l'oportunitat, davant la comunitat universitària i els representants de la societat que serveix, per comentar breument els que considero els principals reptes en cadascuna de les missions de la Universitat. Per començar, la demanda interna d'estudis de grau i de màster i la matrícula han crescut un altre cop, de manera significativa, entre un 8% i un 10%. I també s'ha incrementat la demanda i la matrícula d'estudiants internacionals, tant de mobilitat en graus, com en estudis de màster i doctorat. El nombre total d'estudiants en títols de grau, màster i doctorat s'aproparà enguany, per primer cop en la nostra història de 20 anys, als 15.000, als quals

cal afegir els prop de 4.000 d'estudiants de formació permanent no reglada. D'aquests 15.000 estudiants m'agrada remarcar la proporció entre els de grau i màster, que en molt pocs anys s'ha situat en 4:1, que si tenim en compte, a més, l'originalitat espanyola dels graus de quatre anys i màster d'un any, s'acosta al de les bones universitats investigadores europees, i de manera més clara encara en la proporció de titulats, que avui ja s'apropa a 2:1.

Fa molts anys que la universitat està implicada en la reforma de totes les titulacions, en un marc legal excessivament detallista i alhora inestable (mala combinació); alhora, hem avançat també continuadament en la implementació de tots els processos d'assegurament de la qualitat i en la introducció de metodologies d'aprenentatge més centrades en l'estudiant. En aquesta línia, aquest curs volem desenvolupar un nou instrument orientat a identificar i fomentar estratègies d'aprenentatge que afavoreixin la formació integral de l'estudiant i alhora l'apropin —ens apropin— a les necessitats de la societat, a través d'un programa d'aprenentatge – servei.

Tot aquest llarg i intens procés de reforma dels estudis universitaris en la forma i en el fons està a punt de completar el seu camí i de demostrar el seu sentit amb uns nous graduats universitaris que, amb el títol a la mà, poden acreditar arreu del món, amb la confiança que dóna comptar amb el segell d'una agència de qualitat al seu torn acreditada internacionalment, els coneixements propis de l'àmbit, però també les habilitats i competències, genèriques del nivell de formació i específiques de l'àmbit d'especialització. I aquest procés tindrà enguany un punt determinant en el seguiment de les titulacions: la participació d'avaluadors externs, que implicarà tots els centres i, naturalment, l'AQU.

Però des del meu punt de vista, el principal repte acadèmic d'enguany, que ho és alhora en docència i en investigació, el trobarem amb la necessària reforma dels estudis de doctorat, derivada de l'entrada en vigor d'un nou decret. I és que aquests estudis constitueixen la pedra angular d'una universitat investigadora; el nombre i qualitat dels estudiants de doctorat, el nombre i l'impacte de les tesis, en forma de publicacions i/o de patents derivades, constitueixen els principals indicadors del nivell científic d'una universitat que, si és investigadora, ho és en primera instància per generar la base de nou coneixement i, a partir d'aquest procés, formar i proveir les noves generacions d'investigadors. També en aquest aspecte la URV ha recorregut un camí molt positiu. Actualment, el nombre de tesis llegides en un any ens duu a una proporció de tesis en relació amb els graduats que, tot i ser un 50% superior a la mitjana espanyola, ens acostava també als estàndards d'universitats investigadores europees. Però encara no hi som; aquest indicador, positiu però encara baix, combinat amb el d'una producció científica per personal docent i investigador de les més elevades d'Espanya (segona de Catalunya i tercera d'Espanya) ens diu que ens cal, i podem, aprofundir en la projecció de la nostra capacitat científica a través d'una oferta sòlida, atractiva internacionalment, de formació per a la recerca. I una nova definició de la formació de doctorat representa oportunitat una molt bona. La situació de la qual partim té, com tot, elements de fortlesa però també de debilitat, que hem de saber identificar clarament. D'una banda, una cultura de la qualitat, també en aquest aspecte, ben instaurada ens ha portat que 13 dels 17 programes de doctorat presentats a la convocatòria del segell d'excel·lència hagin obtingut una avaluació positiva i que els 4 restants tinguin ben definides les condicions per assolir-lo també; d'altra banda, però, tenim programes que no s'hi han arribat a presentar. La definició d'una escola específica de formació doctoral, de formació per a la recerca en un

sentit més ampli, o de més d'una, si arribem a aquesta conclusió, ens ha de permetre d'ordenar, aclarir, millorar i fer més visible la nostra capacitat de formació de doctors des d'una activitat d'investigació d'impacte internacional en tots els àmbits del coneixement propis de la universitat.

Com bé saben, el curs que acabem de passar pràcticament començava, des del punt de vista acadèmic, amb molt bones notícies per a Catalunya, amb la major concentració d'universitats implicades en projectes de campus d'excel·lència internacional i, particularment per a nosaltres, pel singular reconeixement de la realitat, més que projecte, d'agregació de totes les estructures de recerca i transmissores de coneixement de la Catalunya Sud, amb la URV al capdavant, dins el CEICS.

El punt principal i diferencial de la proposta de CEICS ha estat la conjunció de la qualitat acadèmica i científica de la URV a escala internacional amb el seu compromís cap al desenvolupament regional a través de la connexió amb els sectors empresarials i industrials i el teixit sociocultural.

L'especialització i la singularització és, avui dia, una necessitat ineludible, que per altra banda la mateixa convocatòria i l'estratègia Universitat 2015 impulsen. Aquesta singularització, ja molt ambiciosa en el nostre projecte, amb cinc subcampus que descansen en realitats socioeconòmiques incontrovertibles, abasta, de fet, tots els àmbits de coneixement i fa possible un increment de visibilitat i impacte de la nostra activitat que impulsa i beneficia tota la Universitat. L'estructura externa del projecte té aquests cinc pilars, però subjacents n'hi ha dos, totalment transversals, que en són l'ànima. Un, l'atracció i retenció de talent, per a les quals la política de doctorat (que inclou la de màsters de recerca) n'és potser l'instrument principal. I l'altre, la maximització de la transferència de

coneixement cap als sectors productius. Atesa la singularització econòmica de les nostres comarques, reproduïda en els subcampus del CEICS, l'estratègia plantejada i en desenvolupament ha estat la creació d'estructures específiques de relació universitat-empresa, tipus centre tecnològic, en aquests mateixos àmbits, en alineament també amb l'estratègia explicitada tant en l'acord per la competitivitat i la internacionalització de l'economia catalana com en el Pla Estratègic del Camp de Tarragona. Aquests centres han de tenir l'ambició d'esdevenir referents si més no nacionals i estatals, amb una esfera d'influència molt més extensa que la que d'entrada pot tenir la mateixa Universitat. Enguany s'hauria de produir una consolidació d'aquest procés, d'acord amb els plantejaments i prioritats que estableixi el Govern a través de la política d'ACC1Ó. El CTTi-FURV, que ha desenvolupat i demostrat una gran capacitat de penetració i qualitat de gestió, reconeguda sostingudament a través de diferents qualificacions ISO, ha d'esdevenir el node de referència en la gestió de la transferència de coneixement, donant servei no tan sols a la URV sinó també a la varietat d'agents que, agrupats en el CEICS, de fet constitueixen legalment l'associació Pol de Coneixement Catalunya Sud, en franca coordinació, i també associació quan calgui, amb les entitats que l'integren.

Per completar aquest apartat, finalment voldria ressaltar que, finançat també mercès a la convocatòria de Fortalecimiento del CEI, organitzarem ben aviat la primera edició del que pretenem que sigui el fòrum on tota la comunitat científica del CEICS estableixi les línies principals d'actuació en cadascun dels àmbits i també transversalment, a través de les quals evolucioni el CEICS i amb ell, el seu sistema de governança i se'n dirigeixi així l'actuació futura. Enguany, el primer Fòrum CEICS tindrà com a motiu principal, amb una sessió de treball específica, precisament la formació doctoral i es farà coincidir amb la clausura de l'Any Internacional de la Química.

L'ocasió de l'Any Internacional de la Química també ha estat en l'origen de la invitació que hem fet enguany al Sr. Antoni Brufau per impartir la conferència inaugural del curs. Moltes gràcies, Sr. Brufau, per la seva magnífica i oportuna lliçó, i per poder-nos dedicar el temps i l'esforç que hi ha darrere, i en un dia com avui s'agraeix especialment. L'any internacional potser ha actuat de catalitzador, però la seva participació en l'acte d'avui està carregada també de simbolisme: com a màxim responsable de la primera companyia industrial espanyola, líder mundial del sector del petroli i el gas, amb la màxima puntuació en l'índex de sostenibilitat Dow Jones, i també l'empresa amb més implantació industrial a Tarragona. Aquesta firma té una molt llarga tradició de relació amb la Universitat en tots els possibles àmbits de cooperació: en docència, en investigació, en relacions amb la societat; fins i tot en política de transferència, atès que Repsol presideix el Centre Tecnològic de la Química de Catalunya, avui l'únic que hi ha en aquest àmbit a Espanya, coherentment amb la concentració de producció industrial química que hi ha a Catalunya i, singularment, a Tarragona. Pel que he dit quant a la política científica de la Universitat, pel moment econòmic i la importància de les relacions científiques entre empresa i universitats i centres de recerca, per la importància que sempre tindrà la indústria química en l'economia, insubstituïble perquè la humanitat sempre necessitarà la transformació de la matèria, de ben segur que compartiu amb mi la significació i rellevància de la vostra participació en aquest acte.

Com he dit abans, són molts els reptes, grans i no tan grans, que ens esperen aquest curs i no els puc cansar amb una pretensió vana d'exhaustivitat. He remarcat les qüestions relatives a docència, a recerca i a la transferència de coneixement que em semblen de més transcendència. Permetin-me que faci alguna referència ara a temes més interns, d'organització i recursos. Els efectes de la reducció d'ingressos de la Universitat s'han notat primer de tot en les

inversions. La URV, que el proper 13 de desembre complirà 20 anys i va néixer a partir del desenvolupament de delegacions universitàries implantades fa quaranta anys, en el nostre cas fonamentalment de la UB però també d'un centre adscrit a la UPC, no ha completat encara el seu procés de construcció. Les instal·lacions originals, ja en aquell moment reaprofitades, van ser explotades fins al paroxisme, fins que van arribar a posar en qüestió la mateixa activitat universitària. El PIU, mecanisme bàsic de finançament de les inversions universitàries, sempre fent equilibris per distribuir els fons en tot el sistema, ha fet possible construir els nous campus de Sescelades, Bellissens, Catalunya i Terres de l'Ebre, però encara no són complets. La crisi econòmica es va començar notar a la Universitat en aquest sentit ja a finals de 2009 i definitivament el 2010, quan el projecte de la Facultat de Ciències de l'Educació i Psicologia, amb tots els tràmits complets perquè d'ICF-Equipaments pogués iniciar-ne la construcció, va ser aturat. Aquest centre i la nova Facultat de Medicina i Ciències de la Salut són els dos que ens resten per poder completar tots els centres acadèmics de la Universitat, als quals cal sumar un edifici per a l'Administració, avui distribuïda en diferents espais de lloguer. Aquestes instal·lacions, són, a la força, una prioritat per a la Universitat, abans de poder començar inversions també necessàries en instal·lacions de caràcter no tan peremptori per bé que cada cop més importants en l'atractivitat de les universitats, com ara les esportives, les quals, per altra banda, ens seran molt necessàries per poder col·laborar amb els Jocs del Mediterrani, que estem segurs que Tarragona organitzarà el 2017. El curs que ve, amb tots els esforços necessaris, hauria de veure la reactivació del Pla d'inversions universitàries i el desbloqueig del projecte d'Educació i Psicologia al campus Catalunya. El PIU ha estat el mecanisme bàsic però no l'únic emprat per la Universitat per dotar-se dels seus equipaments. No es pot oblidar que fora del PIU ha pogut construir, gràcies a l'esforç de l'Ajuntament de Vila-seca, l'Escola Universitària de Turisme i Oci, i

amb recursos propis i en col·laboració amb el Consell Comarcal del Baix Penedès i la Diputació, també les instal·lacions de la seu del Baix Penedès. Semblantment, la programació feta anys enrere d'ús de recursos propis, derivats d'haver mantingut sempre les despeses de personal per sota de les transferències corrents, unida als que s'han obtingut a les diferents convocatòries CEI que hi ha hagut els darrers dos anys, ens han permès no experimentar una aturada sobtada de projectes d'inversions en un moment d'emergència de noves necessitats urgents; així, a càrrec d'aquests recursos, i amb l'ajut dels ajuntaments respectius, a Reus i a Vila-seca hem pogut completar en un cas l'Escola Tècnica Superior d'Arquitectura i en l'altre, començar l'ampliació, que es concretarà aquest curs, de la que esdevindrà Facultat de Turisme i Geografia. Al mateix temps, s'estan duent a terme les obres d'ampliació del CRAI del campus Catalunya, abans de la construcció de l'esmentada Facultat de Ciències de l'Educació i Psicologia que les fa necessàries.

Deia al començament que resultava ineludible fer referència a la situació econòmica, la de la universitat, la del sistema universitari i la del país. De manera més o menys implícita no he deixat de parlar-ne. Ara m'hi vull referir explícitament. Quan tot el país es troba en unes dificultats econòmiques la sortida de les quals costa encara de veure, quan la situació internacional no aporta tampoc cap escenari positiu, ans al contrari, veiem com països sencers es troben amb tensions financeres i de tresoreria insospitades fa quatre dies, quan arreu el model d'estat de benestar al qual encara aspiràvem —per no haver-hi arribat del tot— es troba en perill, es fa molt i molt difícil demanar més esforços públics per al finançament de les universitats i dels centres de recerca. S'hi ha de creure molt. S'hi ha de creure realment, la societat n'ha d'estar convençuda, i també els representants polítics, que en l'aldea global de més de 7.000 milions d'habitants que aquest petit món és avui, només podem progressar si afegim més i més valor a la nostra activitat; un valor que molt

difícilment vindrà donat per produir més o més barat. En aquests sentits, tindriem la batalla perduda d'antuvi. L'aposta, el convenciment, només pot ser per la qualitat, per l'especialització, per anar al davant a l'hora aportar noves solucions, nous productes, noves tecnologies, nous processos. Per tot això, la recepta inclou: esperit emprenedor, pulsio i capacitat per a la innovació, treball intens i, sobretot coneixement, sempre ser capaç de reaccionar al nou coneixement amb més nou coneixement. Podem fer-ho? N'estic convençut. I n'estic convençut perquè conec, crec que prou bé, el sistema universitari i el seu potencial, que amb uns recursos que no han parat de desenvolupar-se, sobretot els darrers deu anys, però que encara l'any passat, en el seu màxim històric, eren molt inferiors a la major part de països de l'EU15, ha aconseguit portar el nostre país al grup davanter quant a intensitat investigadora: Catalunya és el dotzè país del món en publicacions per càpita. Com ha estat possible això? Naturalment no és resultat d'una única acció o causa i sí fruit de múltiples factors, entre els quals segur que figuren l'existència d'una política científica prou coherent al país, però sobretot el fet de comptar amb uns investigadors de nivell internacional, coneixedors del seu àmbit i les seves exigències i, pel que ara ens ocupa, disposar també d'uns recursos justos però suficients per retenir i fer possible el treball d'aquests investigadors, formats en la seva majoria a les nostres universitats, amb experiència internacional o directament recuperats d'universitats estrangeres que han alimentat els departaments universitaris i, des d'aquests o directament, també els instituts de recerca.

Aquests recursos i aquests investigadors són els que ara viuen amb més intensitat i preocupació els efectes del necessari ajust pressupostari. Ells, que són la base de la recepta, els veritables generadors de nou coneixement, són també els que poden respondre a les necessitats tecnològiques del nostre teixit productiu, si disposa o activa els mecanismes per identificar-les i expressar-les en termes

de reptes científics, que és el paper especial que en aquests moments poden interpretar els centres tecnològics.

Per això, per convenciment, per pur interès de la nostra societat, crec que hem de fer el possible per recuperar al més aviat que es pugui el ritme de millora dels recursos econòmics de les nostres universitats i centres de recerca.

El sistema universitari es troba sota una tensió enorme que, un altre cop, potser fa de mal dir davant la tensió en què es troba tota la societat en general i les economies públiques en particular. Però la qüestió és, finalment, quin és el camí de sortida de l'escenari en el qual ens trobem i, per molt que soni a lloc comú, a paraules massa fetes servir, la sortida només la trobarem amb més talent i més coneixement.

Encara que no sapiguem avui quina evolució a curt termini pot tenir l'escenari econòmic, ens convé expressar el més clarament possible quin és el nostre model; el que desenvoluparíem immediatament si poguéssim. I en aquest sentit, de manera natural, la discussió sobre finançament lliga amb una altra que tenim ben viva, per bé que per mi mal definida: la discussió sobre la governança de les universitats.

Em sembla que no he de convèncer ningú que em conegui sobre el meu capteniment, personal i en representació de la URV, en aquesta qüestió, en particular tots els responsables de centres i departaments amb qui he aprofitat qualsevol oportunitat per insistir en la qüestió. Fa dues setmanes, el 14 d'aquest mes, es constituïa solemnement al Parlament, amb participació de la presidenta, del nostre conseller i del secretari d'Universitats i Recerca, la Comissió de la Governança de les Universitats. Eren les dues del migdia i em va venir al cap que just en aquell moment, exactament quatre anys enrere, el 14 de setembre de 2007, en el meu discurs d'inauguració de curs, en un acte com el d'avui però que també ho era de tot el sistema

universitari català, vaig parlar de la necessitat de la reforma de la governança de les universitats. El que vaig dir llavors ho crec encara més fermament avui i lliga amb la qüestió del finançament, avui més acusadament. Si m'ho permeten, ho recordaré ara. Deia:

“La Unió Europea insisteix molt en una qüestió cabdal, la de l'autonomia universitària i la de la responsabilitat i rendició de comptes. Per això convida els estats membres a orientar els seus sistemes universitaris mitjançant un marc de regles generals, objectius de política científica, mecanismes de finançament i el traspàs a les universitats de la plena responsabilitat institucional davant la societat en general. Això requereix que les universitats superin la fragmentació en centres, departaments, grups i unitats administratives i dirigeixin els seus esforços col·lectivament cap a prioritats institucionals per a la recerca, l'ensenyament i els serveis però, sobretot, exigeix nous sistemes de govern.

Mentre que la recomanació és clara, quin és el marge d'actuació que Catalunya té en aquesta matèria? El trinomi autonomia-govern- rendició de comptes, és, potser, la qüestió nuclear de la conjuntura en què ens trobem. El sistema universitari està efectivament en tensió per moltes causes; en primer lloc per la voluntat de la comunitat universitària de no jugar un paper secundari en els espais europeus d'educació superior i de recerca i també pel procés de modernització i homologació internacional que experimenta en tots els àmbits d'activitat mercès al clar coneixement que tenim de quins són els estàndards internacionals que pot i ha d'assolir la nostra universitat. Procés que es du a terme en un context de rigidesa legal, d'anquilosament estructural i d'un finançament que creix, (creixia fa quatre anys) però a un ritme inferior al de les necessitats de convergència.

La tensió del sistema s'alimenta per una relació amb els governs no prou ben definida. Com posa de manifest un estudi del Prof. Terrence Karran, [...] publicat aquest mateix mes (de fa quatre anys) a *Higher Education Policy*, Espanya forma part del petit grup de països, juntament amb Finlàndia (avui ja no), Eslovènia, Txèquia i Hongria, amb una legislació universitària més protectora de l'anomenada llibertat acadèmica. Per contra, també és dels països en els quals els governs limiten més l'anomenada autonomia institucional, on es produeixen totes les intervencions governamentals possibles: els governs participen directament en les agències d'assegurament de la qualitat, defineixen com s'estructura i es governa la institució, estableixen condicions de contractació de professorat, decideixen nivells salarials i, potser la intervenció més determinant, regulen la programació de titulacions. No és difícil relacionar un extrem amb l'altre: reconeguda per tothom la importància del sistema universitari i de recerca en l'assoliment dels objectius estratègics del país, resulta comprensible que els governs vulguin assegurar-se del bon funcionament de les universitats. Però la via escollida a casa nostra no ha estat la recomanada d'incrementar els nivells d'autonomia institucional, reformant els sistemes de govern, reforçant el caràcter institucional de les universitats i alhora habilitant el subtil i complex entramat d'establiment d'objectius, mecanismes de rendició de comptes i finançament públic. S'ha optat per mantenir l'estructura i el sistema de govern clàssics i, davant la desconfiança que aquest sistema genera, retallar l'autonomia institucional en tots els aspectes que ha convingut.

La qüestió s'ha d'abordar. No ho ha fet la (llavors) recent modificació de la LOU i sembla improbable que aquesta llei torni a modificar-se a curt termini. Malgrat això, tenim davant una modificació de la LUC, que forçosament està limitada per la LOU, però representa l'oportunitat immediata per fer la diferència. Com recomana la Unió Europea, els espais europeus d'educació superior i de recerca

requereixen universitats autònomes, competitives i responsables de la seva missió al país. Davant la gran responsabilitat i el volum de recursos públics que es posen en mans de les universitats, tots els governs seran recelosos d'una institució amb la possibilitat d'actuar tan independentment i alhora amb mecanismes de govern que dilueixen la responsabilitat institucional. Per això, cal modificar, en la mesura dels límits legals a què puguem fer arribar la LOU, els sistemes de govern a la universitat i alhora incrementar l'autonomia de la institució, tendint a l'avaluació periòdica i l'acreditació acompanyada d'un veritable contracte programa amb el govern que lligui l'aportació de recursos públics amb l'acompliment de les missions que el país encomana a cadascuna de les universitats i al conjunt del sistema de forma global."

Fins aquí la cita.

En tots els aspectes llavors assenyalats, ens trobem exactament igual que quatre anys enrere, només que amb més presses i ara clarament sense recursos, la qual cosa vol dir una mica més de neguit per part de tothom i més intensitat en la legítima confrontació de visions i interessos. No vull amagar que la situació em preocupa, encara que també hi poso esperances, perquè intueixo que ara sí, que estem a prop d'abordar, com deia fa quatre anys, la qüestió. La línia que descrivia serà, també, la que promouré en el marc de la Comisión Mixta de Gobernanza que ha engegat el Ministeri d'Educació, sota mandat unànimе del Congrés, en la qual participaré en representació de la CRUE, aportant-hi la visió i els interessos de les universitats catalanes.

No és moment ara d'entrar en precisions sobre les propostes que hi ha damunt la taula, però sí que crec adient remarcar la postura de la nostra Universitat, com a exemple d'universitat que, amb aquest marc legal que titllem de rígid i caducat, ha estat capaç d'introduir

elements de governança molt propis que són a la base de la nostra eficàcia i eficiència i de l'impacte social i internacional assolit. Elements que, simptomàticament, han estat ben identificats en els processos d'avaluació externa als quals hem estat sotmesos els darrers anys i que han conduït que l'OCDE, la Comissió Europea i més recentment l'European Centre for Strategic Management of Universities ens hagin demanat de participar en diferents fòrums universitaris i econòmics, sobretot amb l'objectiu de difondre el nostre model de formació i recerca de qualitat conjuntat amb un fort compromís cap al desenvolupament regional, així com els mecanismes de què ens hem dotat per incentivar l'activitat global i fer-ne una valoració tant individual com col·lectiva.

Des del meu punt de vista, les discussions i estudis sobre governança, que podem considerar fins ara com a preliminars en el nostre sistema, se centren en dues qüestions bàsiques però insuficients: els mecanismes de participació directa de la societat en la presa de decisions i/o el control sobre la rendició de comptes de la universitat i la definició de la màxima responsabilitat, d'un òrgan executiu i/o d'un president o rector, però no desenvolupen suficientment, si és que ho fan en alguna mesura, el que per mi és a la base de la raó de ser de l'autonomia universitària: els mecanismes de transmissió de l'encàrrec de la societat a la universitat cap a les seves diferents unitats i, finalment, cap a la unitat individual que assumeix en la seva actuació tota la responsabilitat social: el professorat. Un flux de doble sentit d'encàrrec sobre la base d'actuació autònoma i de rendició de comptes, de l'individu cap a la unitat, d'aquesta cap a la universitat, i de la institució cap a la societat. En aquests aspectes tinc la impressió que la nostra Universitat ha avançat molt, la qual cosa han copsat organismes com l'OCDE, fins i tot sota les rígides condicions del marc legal actual, i tot just en aquests aspectes encara tenim projectes que desenvolupar,

que poden aportar molt en el moment actual però que també es poden veure pertorbats per una discussió externa a múltiples nivells.

Com coneix tota la comunitat universitària, perquè el meu equip i jo ho vam fer explícit en el programa de govern amb el qual ens vam presentar a les eleccions de l'any passat, en el nostre model d'universitat, la idea d'autonomia-autogovern-rendició de comptes penetra en tota la universitat, des dels òrgans de govern fins al mateix treballador de la universitat, professorat i personal investigador i també personal tècnic o d'administració. Forma part de la nostra responsabilitat rebre l'encàrrec que la societat ens fa, interpretar-lo i desenvolupar-lo de la millor manera, per complir les seves expectatives. En aquest procés, ens dotem, fins ara limitats pel marc legal vigent, de l'organització que creiem més adient: centres, departaments, instituts, centres de recerca i grups de recerca, serveis, etc., i a cada element d'aquesta organització li correspon una part de l'encàrrec global, que hem de poder desenvolupar, també, en un marc d'autonomia, confiança i rendició de comptes. Aquest concepte l'hem desenvolupat i posat en pràctica molt definidament en el cas del personal docent i investigador i esdevé avui una necessitat trobar la manera d'estendre'l també al personal d'administració i serveis, amb una definició de carrera professional que permeti el desenvolupament dels objectius individuals en el marc dels col·lectius també en l'àmbit de la gestió. En el triangle que defineix la comunitat universitària en termes d'estudiants, PDI i PAS, no hi ha vèrtexs més importants que d'altres, per la senzilla raó que cadascun hi té el seu paper imprescindible per completar la funció universitària, i en el col·lectiu del personal d'administració i serveis descansa el bon funcionament, l'eficàcia i eficiència de la universitat cada dia. Tots, des del lloc de treball de cadascú, participem en el resultat global, hi contribuïm i en som responsables, i per poder millorar és importantíssim que sapiguem identificar ben bé la nostra contribució i sentir-nos-en propietaris.

La novetat del plantejament actual consisteix a proposar un procediment d'agregació estratègica que, canalitzada a través dels diferents centres de la Universitat, posi damunt la taula la convergència dels encàrrecs docent, investigador, de transferència i relació amb la societat en un mateix àmbit científic, de tal manera que, en quedar aquests encàrrecs identificats explícitament, es faci evident la seva interrelació, la participació de totes les unitats implicades i, també, la globalitat dels recursos que s'han d'esmerçar en la seva compleció. Malgrat que la situació econòmica no ens permet de promoure i facilitar amb grans recursos aquesta dinàmica, rebem el suport del nostre Consell Social i de la Secretaria d'Universitats i Recerca per posar en marxa una prova pilot, oberta a totes les unitats de la Universitat que, estic convençut, ens mostrarà una vegada més la capacitat d'una institució moderna com la nostra de trobar la millor manera d'organitzar-se per optimitzar els recursos de què disposa per dur a terme la seva missió.

Finalment, només voldria remarcar que tots els indicadors docents, de recerca, d'impacte econòmic i regional, d'impacte internacional, i també econòmics i de gestió mostren que la URV s'està desplegant en tots els àmbits d'actuació, d'acord amb els millors referents europeus. La situació econòmica, d'una duresa inesperada només un any enrere, ens afecta i ens afectarà, però la dinàmica i la cultura de la qualitat ja instaurada permetran de seguir avançant amb la confiança que al cap dels propers anys, en els quals segurament la restricció econòmica persistirà, la situació relativa de la URV a Catalunya, Espanya i Europa podrà fins i tot millorar.

No vull acabar sense tornar a agrair públicament i expressament al col·lectiu docent i investigador, al personal d'administració i serveis i a l'estudiantat de la URV la contribució als bons resultats en docència, recerca, impacte socioeconòmic i projecció internacional del curs 2010-2011, que ens mostren una institució ben posicionada, activa,

que duu a terme la missió que li ha encomanat el Parlament de Catalunya i que, en la nova conjuntura de crisi econòmica i financera que viu el nostre país i tot el món, no tan sols està ben preparada, sinó que lidera el procés de transformació en societat del coneixement d'una regió, la Catalunya Sud, que té tots els elements per ocupar un lloc amb nom propi en l'avui imprescindible Europa del coneixement.

Amb la confiança que serà així, en el marc de la celebració dels primers 20 anys de vida de la Universitat Rovira i Virgili com a universitat de la Catalunya Sud, declaro oficialment inaugurat el curs acadèmic 2011-2012.

Moltes gràcies.

Francesc Xavier Grau. Rector